

Рим министрлер конференциясының I қосымшасы

Академиялық еркіндік туралы мәлімдеме

Бұл мәтін, бірқатар сарапшылармен және мүдделі ұйымдармен кеңесу кезінде ВФУГ әзірленіп, ЕЖББК үшін академиялық еркіндік туралы жалпы түсінікті көрсетуге, сондай-ақ болашақ индикаторларды әзірлеу үшін бірінші негізді қамтамасыз етуге бағытталған.

Академиялық еркіндік-жоғары білім беру, сондай-ақ демократия саласындағы сапалы білім алудың, оқытудың және зерттеудің ажырамас аспектісі. Бұл жоғары оқу орындарының білімді қоғамның игілігі үшін қоғамдық игілік ретінде өндіруі және беруі үшін қажетті шарт. Ол академиялық қызметкерлер мен студенттерге зерттеу және ашық алмасу арқылы білімді ілгерілету үшін ойлау және іздеу еркіндігіне, сондай-ақ академиялық мекемелер мен бағдарламалар шеңберінде және одан тыс зерттеу нәтижелерін беру еркіндігіне кепілдік береді.

Академиялық еркіндік-бұл ішінара білім алу құқығына негізделген жеке, іргелі демократиялық құқық және ой, пікір және еркін сөйлеу еркіндігінің элементтерімен бөліседі. Академиялық еркіндік қатаң ғылыми және кәсіби нормаларға, басқалардың құқықтарын құрметтеуге, этикалық мінез-құлыққа және зерттеулердің адамға және оның қоршаған ортасына әсерін түсінуге негізделуі керек. Бұл академиялық пәндер мен зерттеу салаларының стандарттарын ілгерілету үшін өте маңызды. Осылайша, академиялық еркіндік жеке ғылыми қызмет пен өзін-өзі көрсетуді ғана емес, сонымен қатар демократиялық қоғамдардағы академиялық институттардың еркін жұмыс істеуін де қорғайды. Институционалдық автономия академиялық еркіндіктің ажырамас бөлігі болып табылады.

Академиялық еркіндік академиялық қоғамдастықтың, оның ішінде оқытушылар мен студенттердің ғылыми зерттеулерге, білім алуға және оқытуға қатысты еркіндігін білдіреді, сонымен қатар ғылыми зерттеулер мен оқытудың нәтижелерін жоғары білім беру секторында да, одан тыс жерлерде де тарат. Негізінде, бұл тұжырымдама академиялық қоғамдастыққа репрессиядан қорықпай қоғамдағы зерттеулерге, білім алуға, оқытуға және коммуникацияға қатысуға мүмкіндік береді.

Академиялық еркіндік сонымен қатар демократияның маңызды элементі болып табылады. Қоғамдар академиялық еркіндік пен институционалдық автономияны сақтамай шынайы демократиялық бола алмайды. Сонымен бірге, ЕЖББК-ның іргелі құндылықтарын демократиялық қоғамдардағыдай толығымен жүзеге асыру мүмкін емес. Академиялық еркіндік сөз бостандығына ұқсас және

сонымен бірге академиялық пәндер стандарттарына негізделеді және зерттеу нәтижелері негізінде осы стандарттарға қарсы шығуға жағдай жасайды.

Бұл тұжырымдама қарапайым болып көрінгенімен, іс жүзінде өте күрделі және басқа іргелі құндылықтармен, яғни институционалдық автономия және жоғары білім үшін қоғамдық жауапкершілік сияқты құндылықтармен тығыз байланысты. Академиялық еркіндік-білім мен шындыққа ұмтылудан бастау алатын әмбебап құндылық. Оның негізгі принциптерін әртүрлі ұлттық контексттерде немесе жоғары оқу орындарының түрлерінде әр түрлі түсінуге және түсіндіруге болмайды. Алайда, академиялық еркіндік абсолютті құндылық емес және оны жүзеге асыруды біз жұмыс істейтін мекемелер мен біз өмір сүретін қоғамдар анықтайды. Осылайша, академиялық еркіндік қорғайтын мінез-құлық спектрі мен сұраулар мен мәлімдемелердің шекаралары көбінесе даулардың көзі болып табылады.

Академиялық еркіндікті білім алу, оқыту және зерттеу еркіндігі деп түсінуге болады, бұл бостандықтардың әрқайсысы жоғары білім беру секторында да, одан тыс жерлерде де ойлау, сұрақ қою және пікір алмасу еркіндігін талап етеді. Академиялық ортадағы осы бостандықтарға мән беру автоматты түрде бірқатар сұрақтарды ашады. Оқыту еркіндігі тек қоғамдық және әлеуметтік жауапкершілікпен және институционалдық автономиямен нақты үйлесімде жүзеге асырылуы мүмкін. Мемлекеттік органдар азаматтарға тиісті жоғары білім беру бағдарламаларын ұсынуға жауапты, ал автономды жоғары оқу орындары бағдарламалардың артындағы зерттеулер мен бағдарламалардың қалай оқытылатыны үшін үлкен жауапкершілікті өз мойнына алады. Оқытушылар құрамы оқу жоспарлары мен бағдарлама компоненттерін әзірлеуге, сондай-ақ қолданылатын оқыту әдістерін әзірлеуге үлкен жауапкершілік алады. Жоғары білім беруді басқару білім алу, оқыту және ғылыми зерттеулер еркіндігіне де әсер етеді және академиялық еркіндікке құрметпен саналы түрде ұйымдастырылуы керек. Еуропада басқарудың әртүрлі модельдері қатар өмір сүреді, оқытушылар құрамы мен студенттер басқару және директивалық органдарда әр түрлі ұсынылған. Басқарушы органдардың жұмысына қатысу мекеменің оқытушылық және ғылыми-зерттеу миссиясын орындауға ықпал етуі мүмкін және қоғамды кеңінен тарту мақсатын көрсете алады. Қандай нақты модель болмасын, оқытушылар құрамы мен студенттер шешім қабылдау процестеріне мағыналы қатысуы керек және репрессиядан қорықпай өз мекемесінің саясаты мен басымдықтары туралы өз пікірлерін білдіруге құқылы.

Құндылықтар бір-бірімен байланысты және оқыту еркіндігі кімді оқыту керек деген сұрақ туғызады және осылайша оқу еркіндігімен тығыз байланысты. Өз кезегінде, бұл құндылықтар әділ қол жетімділікпен байланысты, жоғары білімге қол жеткізу критерийлері мен шарттарына қатысты бірқатар мәселелерді қоғамдық диалог пен әкімшілік рәсімдер шеңберінде шешу қажет.

Сол сияқты, оқытумен және ғылыми зерттеулермен кім айналысатыны, сондай-ақ шешім қабылдау процесі оқытушылар құрамын қабылдау мен ұстап қалумен байланысты екендігі туралы сұрақтар қою қажет. Оқытушылар құрамының академиялық еркіндікті пайдалануға мүмкіндік беретін жеткілікті сенімді жалдау шарттарын пайдалануын қамтамасыз ету өте маңызды.

Академиялық персонал өзінің зерттеулерінің мазмұнына, оқытушылық қызметіне немесе мәлімделген кәсіби көзқарастарына байланысты ешқашан қауіп төндірмеуі, жұмыстан шығарылмауы немесе басқа санкцияларға ұшырамауы керек.

Ғылыми зерттеулер еркіндігі тиісті пәннің кәсіби стандарттарына сәйкес мыналарды анықтау құқығын қамтиды: нені зерттеу керек (немесе қажет емес); оны қалай жүргізу керек; зерттеуді кім, кіммен және қандай мақсатта жүргізу керек; зерттеу нәтижелері қандай әдістермен және қалай таратылуы керек.

Бұл мәселелерді вакуумда шешу мүмкін емес. Қандай да бір мекемеде қандай зерттеу бағдарламалары немесе пәндері ұсынылатынын анықтау мемлекеттік органдар мен мекемелерден қиын стратегиялық таңдауды талап ететін күрделі мәселе болып табылады. Зерттеулер қаржыландыруды қажет етеді - ол мемлекеттік және жеке көздерден алынуы мүмкін-және көптеген жағдайларда этикалық мәселелерді мұқият қарастыруды қажет етеді.

Академиялық еркіндік сапалы жоғары білімге тән болғанымен, ол автоматты түрде ескерілетін құндылық емес. Керісінше, академиялық еркіндіктің практикалық іске асырылуын қамтамасыз ететін өртүрлі элементтер мен жағдайлардың өзара әрекеттесуін құру, үнемі бағалау, қорғау және ынталандыру қажет.